

Sprawozdanie z Seminarium Polskiego Towarzystwa Semiotycznego

W dniu 5 stycznia 2007 roku w ramach projektu badawczego ZNAK – JEZYK – RZECZYWISTOŚĆ, prowadzonego pod kierunkiem prof. dr hab. Jerzego Pelca, miał miejsce kolejny z serii odczytów z *Filozofii języka naturalnego i myślenia*. Referat został wygłoszony w sali im. Kazimierza Ajdukiewicza w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego przez dra Marka Rembierza z Uniwersytetu Śląskiego pod tytułem *Język i metoda filozofii w ujęciu Szkoły Lwowsko–Warszawskiej*.

Na początku głos zabrał prezes PTS, prof. dr hab. Jerzy Pelc, który pokrótce przedstawił sylwetkę autora. Po tym wstępie dr Marek Rembierz przystąpił do wykładu. W swoim wystąpieniu autor odwołał się do pojęcia *metody mowy prześwietlonej* (termin Tadeusza Kotarbińskiego), jako charakterystycznej dla sposobu uprawiania filozofii przez myślicieli ze Szkoły Lwowsko–Warszawskiej. Zauważył jej szczególny związek z językiem i metodą konstruowania rzetelnej filozofii, ponieważ posługując się odpowiednią metodą możliwym jest stworzenie właściwego języka, ale aby tę metodę wypracować trzeba tego dokonać już w jakimś istniejącym języku. Stąd połączenie tych kwestii stanowi najwartościowsze narzędzie uprawiania filozofii. Wskazał także na wartościujący i celowościowy aspekt wyboru i stosowania metody mowy prześwietlonej. Następnie nawiązał do refleksji metafizycznej (tak charakterystycznej dla filozofii analitycznej) nad językiem i metodą, która powinna uwzględnić: a) szczególnie charakter zagadnień filozoficznych, b) roszczenia, aby badania filozoficzne miały taką samą wartość jak badania naukowe, c) metateoretyczne domknięcie filozofii i jej funkcję wobec innych nauk, d) wypracowanie całościowego poglądu na świat.

Następnie prelegent omówił funkcję filozofii wobec innych nauk a kwestię jej języka i metody. Stwierdził, że filozofia jest tą dyscypliną, która daje pewne fundamenty dla każdej z nauk, to dzięki niej możliwym staje się wypracowanie metody naukowej, przeprowadzenie jej rzetelnej oceny, czy też określenie jej wpływu na kształtowanie się naszej wiedzy. To filozoficzne badanie nad językiem i metodami różnych nauk łączy się ściśle z metafilozoficzną refleksją nad językiem i metodami zajmowania się filozofią.

Kolejno, autor referatu odniósł się do kwestii metod w badaniach filozoficznych, gdzie nawiązał do słownikowego rozumienia tego terminu (metody jako sposobu myślenia w ramach jakiegoś paradygmatu) i podejścia zaprezentowanego przez Ernsta Tugendhata (przeciwnika nakładania gorsetu metody), będącego w opozycji do myślicieli ze Szkoły Lwowsko-Warszawskiej. Następnie dr Marek Rembierz przedstawił kilka uwag dotyczących wartościowania w badaniach filozoficznych. Nawiązał do Strawsonowskiej oceny wartości metody lingwistycznej, jako niezmiernie ważnej dla ujawnienia coraz to większych fragmentów ludzkiego myślenia, lecz nie wystarczającej do tego, by sprostać filozoficznemu dążeniu do ogólności. Zarysował także spór odnośnie celów, którymi mieli zajmować się filozofowie.

Po tym wprowadzeniu autor przystąpił do właściwego wykładu na temat Szkoły Lwowsko-Warszawskiej. Podniósł dwa pytania, pierwsze dotyczące celów i zadań filozofii, drugie odwołujące się do wartościowania metody i języka filozofii. Wspomniał także o problemie zasygnalizowanym niegdyś przez prof. dr hab. Jana Woleńskiego (patrz. *Filozoficzna szkoła lwowsko-warszawska*, PWN, Warszawa 1985) dotyczącym tego, czy pluralizm teoretyczny panujący w szkole był w stanie odwołać się do jakiegoś wspólnego rdzenia poglądów. Starając się udzielić odpowiedzi omówił podejście prof. dr hab. Jerzego Pelca, który to metodą *via negativa* określił swoje stanowisko, pisząc, że nie była ona konstruowaniem ani ocenianiem ideałów takich jak: prawda (logika), dobro (etyka), piękno (estetyka), nie budowała systemu

poglądu na świat, nie uciekała się do jałowych dyskusji na temat indeterminizmu, determinizmu etc. (patrz *Wizerunki i wspomnienia*, Zakł. Semiotyki Logicznej UW, Warszawa 1994). Prelegent zauważył jednak, że tematy odrzucone w analizie prof. dr hab. Jerzego Pelca znajdowały swoje echo w filozofii Tadeusza Czeżowskiego, bądź co bądź, jednego z czołowych reprezentantów tej szkoły. Z kolei odnośnie wspólnych przekonań szkoły autor odpowiedział nawiązując do metafizycznych założeń uprawiania i nauczania filozofii przyjętych przez Kazimierza Twardowskiego, który uważał badania filozoficzne za naukowe oraz wymagał spełnienia postulatów krytycyzmu i ścisłości. W kwestii języka ważne były również słowa Kazimierza Ajdukiewicza, podług którego język winien mieć dobrze określone i sprawdzalne reguły, na wzór języka logiki matematycznej. Co do metody, to starano się przez nieustanne ćwiczenie wchodzić w subtelności pojęciowe i badać je, tak aby w końcu precyzyjnie je sformułować i wycisnąć z nich ostatnie soki znaczeniowe. To dążenie do precyzji, skłaniające do wytężonego myślenia miało na celu rozbudzenie dyskusji naukowej, dzięki której rodziły się nowe pomysły. Na zalety takiego treningu zwracał uwagę także czołowy przedstawiciel filozofii analitycznej, Bertrand Russell.

Kolejnym omawianym przez dra Marka Rembierza zagadnieniem było pojęcie sposobu i metody uprawiania filozofii z punktu widzenia wartościowania metod a wartości poznawczych. Autor dokonał przeglądu i porównania poszczególnych metod uprawiania filozofii wypracowanych i stosowanych w omawianej szkole. Zaznaczył wartościowanie języka i metod poznania naukowego zaprezentowanych przez Kazimierza Twardowskiego. Następnie odniósł się do wartościowania i wartości metody logiki matematycznej wedle Jana Łukasiewicza i Alfreda Tarskiego dla których logika miała podstawowe znaczenie w analizie filozoficznej. W referacie poruszone zostały także wartościowania i wartości metod logiki scholastycznej, parafrazy (w ujęciu Kazimierza Ajdukiewicza i Jana Wo-

leńskiego), opisu analitycznego (w ujęciu Tadeusza Czeżowskiego i Jana Woleńskiego), semiotyki logicznej (np. Tadeusza Kotarbińskiego, Jerzego Pleca, Jacka Jadackiego), hermeneutyki logicznej (Bogusława Wolniewicza), intuicji (negatywne podejście Kazimierza Twardowskiego oraz pozytywne Tadeusza Czeżowskiego), analogii (Izydory Dąmbskiej). Na zakończenie referent skrótowo zaprezentował stanowiska niezgodne z wartościowaniem języka i metod filozofii prezentowanymi przez Szkołę Lwowsko–Warszawską. Za takie uznał fenomenologię (szczególnie Romana Ingardena), szkołę klasyczną (Stanisława Kamińskiego oraz Mieczysława Alberta Krąpca), filozofię przyrody (np. Kazimierza Kłósaka, Michała Hellera), hermeneutykę (np. Józefa Tischnera, Krzysztofa Michalskiego). Po przedstawieniu wszystkich wymienionych stanowisk, ukazaniu ich zalet i braków przystąpiono do ożywionej dyskusji na temat wpływu Szkoły Lwowsko–Warszawskiej na język i metodę filozofii. W seminarium wzięli udział m.in.: prezes PTS prof. dr hab. Jerzy Pelc, prof. dr hab. Andrzej Grzegorzczak, prof. dr hab. Jerzy Bobryk oraz dr Anna Brożek i sekretarz PTS dr Tadeusz Ciecierski. Kończąc, chciałbym wszystkich zainteresowanych zagadnieniami z zakresu semiotyki logicznej serdecznie zaprosić na kolejne seminaria odbywające się przeważnie dwa razy w miesiącu w Warszawie.

Piotr Jurkiewicz